

Fecr Yayınları: 637

YENİ EFLATUNCULUĞUN TASAVVUFA ETKİLERİ

Hasan Rıza ÖZDEMİR

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Ocak 2023

ISBN: 978-625-8304-84-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

YENİ EFLATUNCULUĞUN TASAVVUFA ETKİLERİ

Hasan Rıza ÖZDEMİR

Ankara 2023

Hasan Rıza ÖZDEMİR

1975 yılında Ankara'da doğdu. 2001 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2007 yılında Siirt Ayyıldız İlköğretim Okulu'na Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmeni olarak atandı. 2016 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2011 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tasavvuf) Anabilim Dalı'nda "Yeni-Eflatunculuğun Tasavvufa Etkileri" başlıklı teziyle, yüksek lisansı; 2019 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tefsir) Anabilim Dalı'nda "Amelî Ahlâk Çerçevesinde Kur'an'da Birey ve Karakter Eğitimi" adlı teziyle doktorasını tamamladı. 2009-2014 yılları arasında Ankara Sincan'da 100. Yıl Ortaokulu'nda görev yaptı. 2014 yılından beri de 100. Yıl İmam Hatip Ortaokulu'nda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

“Cennetmekân Babama”

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR-----	9
ÖN SÖZ-----	11

GİRİŞ-----	13
KAVRAMSAL ÇERÇEVE-----	17
A) TASAVVUF-SUFİ KELİMESİNİN KÖKÜ-----	17
B) TASAVVUFUN TANIMI-----	19

BİRİNCİ BÖLÜM

YENİ EFLATUNCULUK FELSEFESİ-----	25
A) YENİ FELSEFİ HAREKETİN BAŞLANGICI-----	25
B) YENİ EFLATUNCULUĞUN KÖKENLERİ: PLOTİNUS'UN HAYATI VE ESERLERİ-----	27
C) PLOTİNUS FELSEFESİ (Yeni Eflatunculuk)-----	33
D) SUDÜR NAZARİYESİ-----	36
E) VAHDET-İ VÜCUD-----	45
F) PLOTİNUS'A GÖRE AŞKINSAL BİR İLKE OLARAK TANRI--	53
G) PLOTİNUS'A GÖRE TANRI'NIN EVRENLE İLİŞKİSİ-----	54
H) PLOTİNUS METAFİZİĞİ-----	55
I) PLOTİNUS' A GÖRE İNSANIN TANRI VE EVRENLE İLİŞKİSİ-	61
İ) PLOTİNUS'UN TEMEL TEK VARLIK TEORİSİ-----	62

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ EFLATUNCULUĞUN ETKİLEDİĞİ AKIMLAR-----	65
A) İHVÂN-I SAFÂ HAREKETİ-----	65
B) İŞRAKİLİK-----	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM TASAVVUFUNUN KAYNAĞI VE GELİŞİMİ ----- 89

A) İSLAM ÂLİMLERİNİN GÖRÜŞLERİ -----91

B) MÜSTEŞRİKLERİN GÖRÜŞLERİ----- 110

C) YENİ EFLATUNCU FELSEFENİN İSLAM TASAVVUFUNA
ETKİSİ ----- 123

SONUÇ -----131

KAYNAKÇA -----135

KISALTMALAR

- age. : Adı geçen eser.
agm. : Adı geçen makale.
ay. : Aynı yer.
AÜİFD. : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
Bkz. : Bakınız.
c. : Cilt.
Çev. : Çeviren.
DİB. : Diyanet İşleri Başkanlığı.
H. : Hicrî.
had.no : Hadis numarası.
Haz. : Hazırlayan.
İA. : İslâm Ansiklopedisi.
İst. : İstanbul.
Ktp. : Kütüphanesi.
M. : Miladî.
MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı.
Neşr. : Neşreden.
s. : Sayfa.
sad. : Sadeleştiren.
TDK. : Türk Dil Kurumu.
TDV. : Türkiye Diyanet Vakfı.
TDVİA. : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.
Terc. : Tercüme eden.
TTDS. : Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü.
Yay. : Yayınları.

ÖN SÖZ

Allah'ın, tüm peygamberlerimize göndermiş olduğu dinin ortak ismi olan İslam, insanın, hem bu dünyada hem de ahirette mutlu olmasını hedeflemiştir. Rabbimiz, Veda Haccı sırasında Hz. Peygamber'e, "*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim.*" (Mâide, 5/3) ayetini vahyetmiştir.

İslam, evrensel bir dindir. Bütün çağlarda, bütün insanlara hitap eder. Donuk bir yapıya sahip değildir. Her zaman dinamiklidir. Her dönemin ihtiyaçlarına cevap verir. Yaşamak için gönderilmiştir.

İslam dininin temel kaynakları, Kur'an'ı Kerim ve sünnettir. Hz. Peygamber döneminde, tasavvuf sistemli bir şekilde ortaya çıkmış değildir ancak Peygamber'in yol göstericiliğinde ve Kutsal Kitap'ın öğretileri doğrultusunda sahabe döneminde sürdürülen zahidane hayat, sonraki yüzyıllarda İslam tasavvufunun temelini oluşturmuştur.

İslamiyet'in, geniş coğrafyalara yayılması ve farklı kültürlerle karşılaşması neticesinde İslam toplumu ile diğer toplumlar arasında etkileşim kaçınılmaz olmuştur.

Tezimizde, tasavvuf ve Yeni Eflatunculuk hakkında bilgi verilerle İslam tasavvufunun kaynağı ve tasavvufun gelişim sürecinde İslam dini dışında yabancı unsurlardan biri olan Plotinus'un Yeni Eflatuncu felsefesinin İslam tasavvufuna etkileri incelenecektir. Konuyla ilgili İslam düşünürleri ve müsteşriklerin görüşleri zikredilecektir.

Çalışmalarımnda bana yol gösteren, tashih ve katkılarıyla yardımını esirgemeyen değerli hocam, Prof. Dr. Mustafa Aşkar'a teşekkürü bir borç bilirim.

Hasan Rıza ÖZDEMİR